

Lijn Negen

door Jur van der Lecq

In de zomer van 1976 verscheen voor het eerst de bus van theatergroep Lijn Negen in de straten van Kampen. De groep was dat jaar uitgenodigd om een straattheatervoorstelling te spelen. Niemand had toen kunnen bedenken dat deze bus de jaren hierna een vertrouwd beeld in het Kamper straatbeeld zou worden.

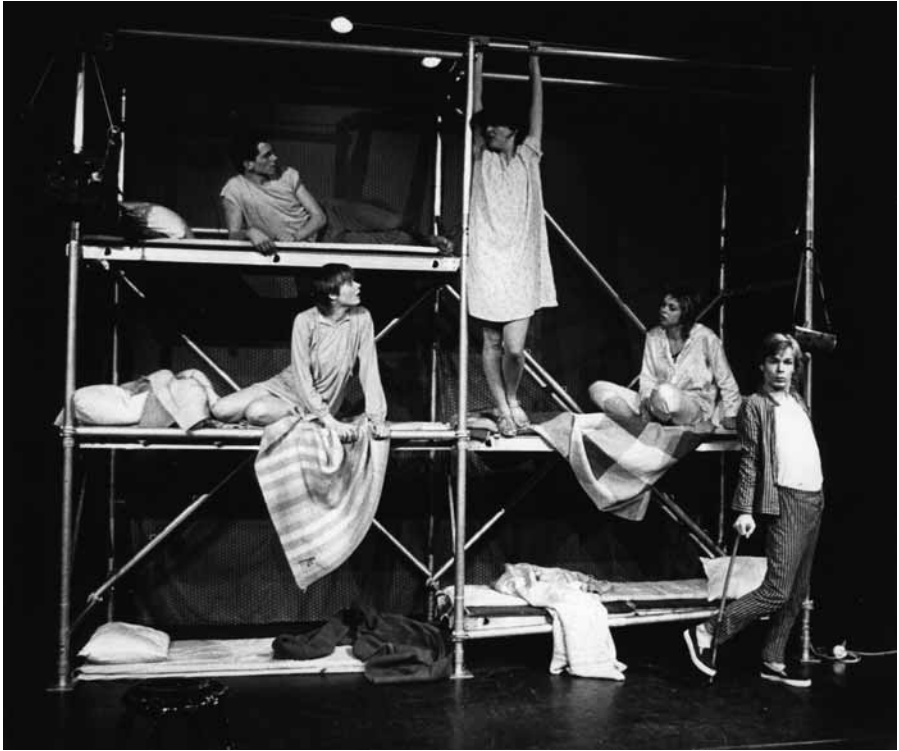
Geschiedenis

Theatergroep Lijn Negen werd opgericht door negen studenten van de toenmalige Akademie voor Expressie door Woord en Gebaar in Utrecht. Tijdens hun opleiding maakte de groep voornamelijk straattheatervoorstellingen waarmee in de zomermaanden gespeeld werd in Nederland en België. In 1975 kreeg de groep een eenmalige stimuleringssubsidie en tijdelijke huisvesting aangeboden door de gemeente Rotterdam en vernoemde zich naar de tramlijn die hen naar hun repetitieruimte bracht. Tijdens het verblijf in Rotterdam repeteerde het gezelschap niet alleen aan nieuwe voorstellingen, die ook op scholen gespeeld gingen worden, maar werd er tegelijkertijd een artistiek beleidsplan ontwikkeld, dat als subsidieaanvraag naar alle provincies in Nederland gestuurd werd.

De provincie Overijssel reageerde het meest positief op deze aanvraag, maar stelde als eis voor eventuele subsidie, dat de groep in ieder geval in Overijssel gevestigd moest zijn. Vanaf dat moment richtte de groep zijn aandacht dan ook volledig op deze provincie. Via een jaargenoot, die als docent drama werkte op de net opgerichte Sociale Akademie De IJsselpoort, in Kampen, kwamen de leden van Lijn Negen in contact met Hans Smit, de toenmalige directeur van de Stadsgehoorzaal. Volgens Smit zou, door de komst van diverse hbo-opleidingen, het culturele klimaat in Kampen absoluut gaan veranderen, waardoor er grote mogelijkheden voor het gezelschap lagen.

Thuisbasis

In het najaar van 1977 verhuisden de leden van het gezelschap collectief naar Overijssel. Sommigen vonden tijdelijke woonruimte in Roggebotsluis,

Theatergroep Lijn Negen tijdens een kindervoorstelling. Boven liggend Bert Geurkink, vervolgens van links naar rechts: Liesbeth Coltof, Willeke Hieminga, Anna van de Staak en Thijs Dekker.
Foto: Clemens Boon. Stentorarchief. Collectie Frans Walkate Archief.

anderen vonden hun woonplek in de stad. Vanaf dat moment was Kampen de thuisbasis van de coöperatieve theatergroep Lijn Negen en was de Stadsgehoorzaal voorlopig de plek waar gerepeteerd kon worden.

De eerste jaren richtte het werk van de groep zich voornamelijk op het maken van educatieve voorstellingen, die op scholen gespeeld werden. Na afloop van zo'n voorstelling gingen de acteurs ieder met een groep leerlingen in gesprek over de thema's van de voorstelling en maakten naar aanleiding daarvan met die groep een korte presentatie die aan het eind van de dag aan de hele school getoond werd. Deze manier van werken werd ook toegepast bij spelprojecten in samenwerking met de Stadsgehoorzaal. Kinderen uit Kampen konden op deze manier op zaterdagmiddag onder professionele begeleiding toneelspelen en presenteerden het resultaat op

een zaterdagavond in de Stadsgehoorzaal. Zo ontstond er langzaam maar zeker een steeds hechtere band met de Kamper bevolking.

Dit resulteerde erin dat de gemeente Kampen de groep een bijdrage in de huisvestingskosten gaf, waardoor er tijdelijk een repetitieruimte in de Boven Nieuwstraat gehuurd kon worden die na aan halfjaar omgeruild werd voor De Vinkenslag, een leegstaande kleuterschool aan de Reigerweg.

Nieuwe koers

Na verloop van tijd verlegde de artistieke doelstelling zich geleidelijk naar het maken van op zichzelf staande theateervoorstellingen voor jongeren en werden de spelprojecten uit het verleden steeds verder afgebouwd. De voorstellingen werden nog wel op scholen gespeeld, maar daarnaast werd er ook steeds meer in theaters opgetreden.

De groep ontwikkelde zich steeds professioneler en er werd een externe zakelijk leider aangetrokken, die zich volledig richtte op het verkopen van voorstellingen, het binnenhalen van subsidiegelden en het begroten van de kosten en baten.

Het eerste klinkende resultaat van deze zakelijke en artistieke koerswijziging was de voorstelling *Fanfare*, waarvoor de groep in het hele land grote waardering kreeg. Dit leidde tot een projectsubsidie van de landelijke overheid, die werd aangevuld met een financiële bijdrage van de provincie Overijssel. Ook de gemeente Kampen bleef niet achter en verhoogde de huisvestings-

Theatergroep Lijn Negen. Van links naar rechts: Bert Geurkink, Ruud Boer, Jur van der Lecq, Huub Jansen, Willeke Hieminga, Renske van Proosdij, Hans van den Boom en Liesbeth Coltof. Foto: Stentorarchief. Collectie Frans Walkate Archief.

Theatergroep Lijn Negen. Van links naar rechts: Wiebe Gotink, Willeke Hieminga, Jur van der Lecq, Cees Debets en Wim Selles. Foto: Freddy Schinkel. Stentorarchief. Collectie Frans Walkate Archief.

subsidie, zodat er een bedrijfspannd aan de Ambachtsstraat betrokken kon worden, waar naast kantoor- en repetitieruimte ook plaats was voor het bouwen van decors. Op deze plek werd de voorstelling *Het Orkest* gemaakt, waarmee Lijn Negen definitief doorbrak en meteen tot een van de meest toonaangevende jeugdtheatergezelschappen van Nederland behoorde.

Ondanks de enorme successen ontstond er binnen het collectief een artistiek verschil van mening. Een gedeelte van de groep wilde niet langer alleen maar jeugdtheatervoorstellingen maken, maar ook theater voor volwassenen. De uitkomst van deze discussie was dat het gezelschap zich opsplijste in twee autonome groepen, die wel onder de vlag van Lijn Negen doorgingen.

In deze periode waren er binnen Lijn Negen ook regelmatig stagiaires actief van de Akademie voor Expressie, die zich ondertussen in Kampen had gevestigd. Mensen als Cees Debets, Anneke Blok, Paul Kooy, Johanna Tersteeg, Alize Zandwijk en Marieke Heebink, hebben de jaren daarna hun sporen in theater- en filmwereld ruimschoots verdiend.

Financiële problemen

Hoewel de groep, met name door de landelijke overheid, jarenlang geroemd werd om zijn creatieve manier van begroten, bleek dat het gezelschap in het midden van de jaren tachtig een groot financieel tekort had. Het voort-

bestaan van de coöperatieve vereniging Lijn Negen bleek onhaalbaar. De provincie Overijssel, als grootste subsidiënt, wilde alleen een doorstart overwegen als de groep afscheid nam van de zakelijke leiding en verderging als stichting met een extern bestuur. De artistieke tweedeling die zich een aantal jaren daarvoor had ingezet werd nu definitief en in 1985 werd Lijn Negen opgeheven.

Liesbeth Colthof en Roel Adam vertrokken naar Amsterdam om daar een nieuw gezelschap op te zetten en Hans van den Boom, Willeke Hieminga en Jur van der Lecq bleven in Kampen en richtten, samen met Cees Debets en de in Kampen geboren en getogen muzikant/componist Wim Selles het nieuwe gezelschap De Blauwe Zebra op.

Omdat de zakelijke leiding in handen kwam van W. Warmer, voormalig studieleider van de Amsterdamse theaterschool en de rechtsvorm van dit nieuwe gezelschap een stichting was met een extern bestuur, bestaande uit de heren J. Kleinmeulman, namens de gemeente Kampen, P. Berns, beleidsmedewerker van de provincie Gelderland en J. van den Bosch, directeur van de Deventer Schouwburg, was de provincie Overijssel uiteindelijk bereid dit nieuwe initiatief financieel te ondersteunen, op de voet gevolgd door de landelijke overheid. De gemeente Kampen bleef ook niet achter en zorgde voor huisvesting in een pand van de voormalige BK-pannenfabriek.

De Blauwe Zebra

Hiermee was de basis gelegd voor een tweede periode jeugdtheatergeschiedenis in Kampen. Het nieuwe gezelschap ontleende zijn naam, De Blauwe Zebra, aan de eerste voorstelling die werd uitgebracht. Met deze voorstelling, die in zeer enthousiaste recensies omschreven werd als associatief, beeldend muziektheater, onderscheidde het gezelschap zich van andere jeugdtheatergezelschappen. Met de komst van de klassiek geschoolde zanger/pianist Wiebe Gotink kreeg klassieke muziek, naast de hedendaagse muziek van Wim Selles, een prominente plaats in de voorstellingen van de Blauwe Zebra. Het meerstemmig live zingen en spelen van klassieke muziek in jeugdtheatervoorstellingen was een primeur en werd daarna door veel andere gezelschappen overgenomen. Naast de bekende plekken in Nederland en België, speelde de groep regelmatig op internationale festivals in Duitsland en Engeland. Ook bleek De Blauwe Zebra in Kampen uitermate populair te zijn, want de try-outs in de repetitieruimte van de BK-pannenfabriek en de premières in de Stadsgehoorzaal werden zeer goed bezocht.

In 1987 ontving de groep voor de voorstelling *De Stenen van Moutsouna*, de

De blauwe zebra

- 1 Knip het driehoekje voor de staart (a) uit.
- 2 Plak het hoofd en het lijf in elkaar.
- 3 Plak de oren (b) op de juiste plaats (c).
- 4 Plak de manen (d) op de juiste plaats (e).
- 5 Knip de staart (f) in op de witte lijnen. Steek hem na het vouwen door het driehoekje (a). Plak de lipjes aan de binnenkant van het lijf vast.
- 6 Plak de poten (g, h, i en j) op de juiste plaats.

Hans Snoekprijs, een jaarlijkse theaterprijs die toegekend wordt aan de beste jeugdtheaterproductie van het seizoen. Het bijbehorende bronzen beeldje kreeg een ereplaats tussen de biljartbekers van café Het Centrum. Deze kroeg van de familie Koek was uitgegroeid tot stamcafé van het gezelschap en was de plek waar vele artistieke plannen werden uitgedacht.

Als waardering voor het baanbrekende werk binnen het theater en de uitstraling die dit op de Hanzestad Kampen had, kreeg de groep in datzelfde jaar uit handen van de toenmalige wethouder Hengeveld de erepenning van de stad Kampen uitgereikt. Dat De Blauwe Zebra een duidelijke plek in de Kamper gemeenschap had ingenomen bleek wel toen de groep op 30 april 1988 namens de gemeente Kampen koningin Beatrix mocht verwelkomen tijdens haar bezoek aan de stad.

Na de voorstelling *Een ½ Tuinhuis* waaraan de IJsselmuider concertpianist Matthijs Verschoor ook een muzikale bijdrage leverde, maakte de groep een bewerking van de *Mathäus Passion* van Johan Sebastiaan Bach voor kinderen. Deze voorstelling wordt door het Nederlands Theater Instituut nog steeds gezien als een mijlpaal in de Nederlandse Jeugdtheatergeschiedenis.

In de zomer van 1989 gaf de provincie Overijssel te kennen dat de Blauwe Zebra het jaar daarop structureel gesubsidieerd zou worden.

Afscheid

Ondanks de enorme successen ontstond er echter binnen het gezelschap het gevoel dat de artistieke bron, na al die jaren van intensieve samenwerking, langzaam maar zeker aan het opdrogen was. Dat betekende dat een aantal groepsleden aangaf dat ze graag buiten de Blauwe Zebra nieuwe initiatieven wilde ontwikkelen. Om te voorkomen dat de groep in de toekomst niet meer aan de hooggespannen verwachtingen en verplichtingen ten aanzien van de subsidiënten en afnemers zou kunnen voldoen, werd besloten de Blauwe Zebra per 1 januari 1990 op te heffen.

In de laatste week van 1989 speelde de Blauwe Zebra in Utrecht nog één keer alle succesvoorstellingen van de afgelopen jaren en nam zo afscheid van het publiek. In januari 1990 verdween de bus van het gezelschap definitief uit het straatbeeld van Kampen om een tweede leven te beginnen bij het nieuwe Overijsselse jeugdtheatergezelschap Rosa Sonnevand in Enschede.